

AUGUSTIN ZUBIKARAI'REN AKADEMI-SARRERARI ERANTZUNA (IRAILA. 1992)

Augustin'ek Ondarru'ko berba eta itzen aberastasuna, egokitasuna eta bizitasuna erakutsi dauzku: baña, berak esan dabenez "Izkuntza ez da bakarrik itzekaz, berbekaz osatzen. Orrez gain izkuntzak bere egitura dau, Ez uste erderazko berba batzuk sartuarren izkuntza erdera biurtzen danik....." Eta arazo orretan ondarrutarrok euskaldunak zarie.

Euskereak badu bere sena eta bere pentsa-molde berezia erdera guztietatik oso alderantziz dabillena. Euskaldun jator direnak, erdera gutxi dakite-nean, euskerakadak botatzen dituzte galantak, erderaz ari diranean. Etorri zan nere errira inguruko baserritar bat eta illea mozten irabasten eban bere aloguera. Lagun batek galdetu eutzon:

-Praixku, ¿qué haces en este pueblo?

_ Yo pelo cortando. Erantzun zion. Arrezkero "pelocortando" deituten eutzen.

Praixku'k, euskeraren egituraz pentsa "illea mozten" eta, erderazko itzakin esan: "pelo cortando"; erderaz, berriz, esan bearko leuke "cortando el pelo". Zumarraga'n, Santa Luzi eguneko asto-azokan, alderantziz gertatzen zan: ijitoak etortzen ziran astoei illea moztera eta onela esan oi zuten: "Ni motxa-illea" eta izen orregaz ezagutzen ebezen. Baserritarak "pelo cortando" esatean berba erdaldunak erabiltzen ebezan, baña esaera euskalduna: ijitoak, berriz, "Ni motxa illea", itzak euskaldunak baña esaera erdalduna (Yo corto pelo). Erri orretan bertantxe, orain berrogeta amar urte, erderaz ari zirala, onela esan oi zuten: "Quién si sería y..... " Zein ote zan eta.... Eta Lazkao'n, "bakoitza berriakin esateko" onela esaten eban: Cada suyo con él. Esaera au, erdera utsean, entenditzerik ez dago. Nork ez du onelakorik entzun: "Once para ver hemos nacido y" amaika ikusteko jaioak gaituk, esateko?.

Bazan trikitixako kanta bat onela: "Debajo de la torre de la campana (bis) /está matando pulgas la sacristana / Ay ay ay la sacristana...." Kanta onen asmatzallea euskaldun jatorra zan, bestela onela esango eban: Debajo de la torre de la campana....Euskeraren egitura du orrek: Torreko kanpaiaren (azpian) : De la torre de la campana (debajo). Erderaz: (Debajo) de la campana de la torre.

Ona Lekeitio'n gure gerratean gertatua: Nere amama Pillipa Aranburu oso odia zan eta bere lagun Gergori ere bai. Egun batez Franco'ren "Cervera" gerra-barkua inguratu zan kai-aurrea eta eliz-torreko kanpaiak asi ziran dilindalan abixua emoten. Nere osaba Joxe-Pelix'ek taxis bat eukan, artun bere sendia eta Gergori, eta erritik kanpo irten eban aitz-zulo batzuetara. Bi andre

totoluak, Pillipa eta Gergori, ez zuten nai izan kobara igoterik eta kotxe-barruan gelditu ziran.

Orretan dagozala, ara nun datorren eurakana miliziano taldetxo bat. Miliziano erdaldunak barrukoei: -Qué hacen ustedes aquí? Barrukoek ixilik. - Pero, ¿qué hacen aquí? Orduan, Gergori'k nere amamari: -Berba eixu Pillipa. Baña, Pillipa'k berbarik be ez. Orretan, Gergori bera asi zan itz egiten: - Este señora, de hijo de auto, no poder ser andar.- ¿Qué dice usted, señora, que no le entiendo nada? -Hombre, hombre, fácil, fácil (astiro-astiro eta berbak banan-banan esanaz): Este señora de hijo de auto

Miliziano aien algara eta parriak Lekeitio'tik entzutekoak ziran. Andik aldi batera, gertaera gogoratuz, onela esaten euztan Gergorik: -Miliziano arrek tontuak ziran, nik errezago esan ezin: Este señora de (Andre onen) hijo de (semearen) automobilla (auto) eta ain garbi esanda be, ez eben ezer entendi-ten.

Bere esan-aldia erderazko berbekin jantzi eban Gergori'k, baña, alaz be, Gergori euskeraz ari zan eta orregaitik miliziano erdaldunek ez eben ezer ulertu. Gudari euskaldunak izan ba'lira, erdera ori ulertuko eben, euskeraren bidetik; baña, erdera utsetik, berbeta ori entenditzerik ez dago.

Euskera eta Erderaren joka-bideak ez dira berdiñak. Gergori'ren esan-aldia Euskeraren joka-bidetik zijoan: Lenengo asi zan an bertan zegoen Pillipa'ren gandik, gero bere semearen gandik eta aizkenean semearen automobillarekin amaitu eban: El auto del hijo de esta señora. Automobilletik asi, semearengana jo eta andrearekin amaitu. Dana alderantziz.

Ez al zan egokiago an bertan zegoen amaregandik astea? Ama onek bazuan semea eta semeak automobilla. Orra lojikaz eta sentzunez betetako berba-jokoa: andre onen semearen automobilla. Erderaz, berriz, automobillengandik asten da, gero semearengana jotzeko eta azkenin amarengana: El auto del hijo de esta señora.

Gergori'k erdera gutxi zekien; baña, Amoroto'n jaioa izanik, burua zeukan euskeraz moldatua eta euskera-moldea irteten euzton erderaz ari zan bakoi-tzean. Gerratean, bein nor zan galdetu eutzen. Eta onela erantzun zion erdaldunari: -Arriba La Churrera Gergori la gorda, siete milicianos lavar, siete milicianos colgar en el balcón. Onek danok euskera utsean esanak daude; erderaz onela erantzungo zuen: Yo soy Gergori la gorda, vivo arriba de La Churrera, lavo la ropa de siete milicianos y cuelgo esa ropa en el balcón.

Erderazko izkuntza-legeetan lenengo ipiñi bear da Nor dan edo Nork egiten duan; gero aditza eta ondoren zer dan edo Zer egiten duen; eta, ostean, beste aditzaren osagarriak. Baña, euskeraren legeak beste era batekoak dira. Gergori'ren arazo onetan zer zan Gergori'k azpimarratu nai zuena? Zazpi milizianoen jantziak garbitzen ebazala, eta ori aditzaren aurrean ipiñi bear da. Orixe egiten du Gergorik: Siete milicianos lavar, siete milicianos colgar.... euskera utsean ari balitz bezala.

Euskeraren jokabide onen garrantzia azpimarratu du Augustin'ek bere lanaren asieran: Euskeraren joko-garbia gordetzen dan bitartean erderazko itzak sartzeak ez duela ainbesteko garrantzirik. Gaurko egunez, ordea, Euskeraren joko berezia dago kinkan eta arriskuan. Asko dagoz gure artean, Euskera arloan, kursillo batzuetan izan diralako, euren buruak maixutat daukatenak, naiz eta euren buruak erdaldun iraun. Eta, orrela euskerazko itzetan

bilduta sartzten dígute erderaren pentsa-moldea eta jokabidea. Euskera-aritzaren mamian erdal-sitsa sartzten ari zaigu eta orretxek ilko du betirako Euskera, eta bere ordezt Erdera emango dígute euskal berbez jantzia. Irakurri egizuez egunkarrietan agertzen diran iragarkiak (Udal-etxe, Foru-Aldundi, Jaurilaritza eta bestelakoena) eta, erderaz idatzita dagoena irakurtzen ez badozu, euskera utsekin ez dozu ulertuko zer esan naí daben. Gisa-orretako idazleak ugaritzen ari dira erdaldunentzat, euskaldun utsak ez bai die tutik entenditzen. Auxe bai dala benetako tamala!

ANES ARRINDA

